

Можливо, найбільше подиву викликає той факт, що практично кожний професійний журнал з питань права в Америці (включаючи навіть такі найпрестижніші журнали, як Harvard Law Review чи Yale Law Journal) повністю редагуються студентами. Студенти-редактори, що вивчають право лише рік чи два, оцінюють праці професорів із тридцятилітнім досвідом роботи. На відміну від Європи, право у Америці не розглядається як таке знання, що набувається лише роками спеціалізованої академічної підготовки.

Існує багато причин цих відмінностей, проте найпомітніша з них така. Під фактом підготовки молодих суддів (дуже важливого процесу для всіх правових шкіл в Європі) мається на увазі, що теоретична основа для пошуку практично правильного вирішення правових проблем повинна бути невід'ємною частиною викладання та наукової роботи. З того часу, як американська система суддівства складається лише з тих, хто вже досяг блискучих успіхів як адвокат чи професор права, немає причин хвилюватись про когнітивні потреби майбутніх суддів. Американські викладачі права концентрують зусилля перш за все на розвитку відмінних навичок у аргументуванні майбутніх адвокатів.

ЧИ Є АЛЬТЕРНАТИВА СИСТЕМІ ОСВІТИ США?

А. Жук, М. Рєвун, Н. Желябіна

*Запоріжжя, Державна
інженерна академія*

Рональд Погорілес сказав, що проблеми освіти є віддзеркаленням внутрішніх проблем і їх розв'язання необхідно шукати в контексті своєї держави. А наші ж керівники, нехтуючи досягненнями своєї держави, вже давно унадились запозичувати чужоземні набутки. Але якщо б воно робилося з розумом, то, може, і давало б якусь користь. Проте всі запозичення закінчувалися бідою для нашої освіти і суспільства. Про останнє з них (система освіти США) В. Головенків і В. Чобіток (КПІ) дуже влучно сказали: "Це не реформа, а ламання". Свої думки висловили і автори цих тез в статті "Тарас Булька, або проблеми бакалавратури і магістратури" ("Освіта" від 22.02.95) після того, як майже 3 роки намагали-

ся втлумачити Міносвіти хибність такого кроку і пропонували дійові шляхи розв'язання проблеми без руйнування і виділення додаткових коштів. Але все було марним. Тому ми надіслали матеріали альтернативної системи освіти ЗДІА одночасно до Міносвіти, Верховної Ради й Адміністрації Президента. Крім того, нами було опубліковано 11 праць на цю тему. Ясна річ, що, працюючи над альтернативною системою, ми намагалися зрозуміти, чому нашим "реформаторам" припала до смаку саме ця система. Ознайомившись з нею заочно (для очного знайомства нас туди не пустили), ми прийшли до висновку, що вона не має важливих переваг. Як позитивну рису можна назвати неперервну підготовку спеціалістів. Але вона не стільки визначає якість підготовки, скільки розширює сферу прав людини. І її доцільно запроваджувати в слушний час, але не тоді, коли суспільство перебуває в жакливій економічній і психологічній ситуації. А висока якість підготовки спеціалістів досягається не стільки завдяки системі, скільки завдяки тому, що студенти тут мають потужний стимул до навчання. Йдучи за знаннями до вузу, вони реально роблять бізнес: чим більше отримують знань, тим більше зароблятимуть. Проте в останні роки в США все чіткіше проявляються ознаки кризи в освіті, якщо порівняти з Францією, а особливо з Японією та Південною Кореєю (хоча їх криза зовсім не така, як у нас). Їх зачатки, на наш погляд, виникають ще в школі через надмірне захоплення технічними засобами та комп'ютерами, що гальмує процес розумового розвитку дітей. Як показали широкомасштабні дослідження Стівенсона, школярі США слабкіші за школярів Китаю, Японії і Південної Кореї не тільки у знаннях, але у розумових здібностях. Тому, що в цих країнах головну роль відіграють не комп'ютери, а вчитель та учень. Надмірна лібералізація навчальних планів у вузах є причиною однобокості і в підготовці спеціалістів (у Франції та Німеччині також, але там становище дещо краще). Вони можуть бути чудовими виконавцями, але посередніми творцями. Крім того, останнім часом почали проявлятися наслідки надвиробництва спеціалістів, що погіршило суспільну значущість вищої освіти і дещо знизило ємкість стимулу до навчання. Це той випадок, коли шляхетні за наміром, але необмірковані дії для досягнення більш повної соціальної справедливості призводять до цілком протилежних наслідків, тому що безробіття або неадекватна робота

завдає тим більшого психологічного удару, чим освіченішою є людина.

Щодо цього більш зважено, на наш погляд, розв'язують проблеми в Південній Кореї. Тут практикується система "визначеної кількості випускників", згідно з якою університетові дозволяється приймати на навчання на 30% більше студентів, ніж має бути випущено, що дає можливість відбирати кращих для подальшого навчання. Також високоефективними засобами тут є планування розвитку освіти в тісній взаємодії з розвитком науково-технічного прогресу та значно чіткіше визначення оптимальної кількості випуску і співвідношення спеціалістів різних рівнів. Неабияку роль тут відіграє й висока суспільна значущість освіти.

Проте ніде освіта не має такого престижу, як в Японії, де школа вважається святим місцем. Незважаючи на те, що тут переважна більшість навчальних закладів приватні, запроваджено сувору централізацію керування освітою, діють єдині національні стандарти і жорсткі навчальні плани, що дозволяє тісно ув'язувати розвиток освіти з національною політикою. Відповідно до Закону про освіту навчальні заклади мають вести не тільки професійну підготовку, але й розвивати інтелектуальні та моральні якості студентів. Для цього тут широко застосовується діалоговий режим навчання та масове залучення студентів до творчої праці. А в деяких університетах студенти закріплюються за кафедрами і працюють як науково-дослідницькі групи.

Але ж все це було колись і в нас. Не було тільки стимулу до повноцінного навчання - головного рушія розвитку будь-якого суспільства. Тільки невігласи не могли цього зрозуміти. Тому, якщо в систему навчання освіти і в сферу діяльності спеціаліста не буде введено дійового стимулу, то Україні ніхто і ніщо не допоможе, тим більш пишномовні мудрування деяких вчених та політиків. Враховуючи суворі реалії, ми вважаємо за необхідне скоротити випуск спеціалістів з 5-річною вищою освітою не менш як на 50% для всіх вузів і спеціальностей без винятку при збереженні того ж набору.

Разом з цим державним органам необхідно розробити і затвердити положення, відповідно до якого ключові посади у всіх галузях суспільства мають займати спеціалісти з вищою освітою на рівні не менш як 5 років. Негайно приступити до підготовки спе-

ціалістів вищої категорії шляхом залучення найобдарованішої молоді, яка б пройшла додатково до навчальних планів на індивідуальній основі поглиблену підготовку з іноземної мови, комп'ютеризації, економіки та спеціальності. Після того, як ці спеціалісти остаточно визначають напрямок своєї трудової діяльності, для них, в разі необхідності, організувати додаткове навчання і стажування за рахунок галузі, в якій має працювати спеціаліст.

ПРОБЛЕМИ ВИРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В. Шпильовий, Л. Зінченко

*Київ, Міністерство
освіти України*

Найявні взаємовідносини у сфері освіти не дають змогу реформувати всю систему відповідно до сучасних вимог. Однією з основних причин кризового стану є недосконалість механізму впровадження реформ у сфері освіти.

Аналіз таких факторів, як недостатність цілеспрямованих скоординованих заходів щодо реформування освіти, недосконалість існуючого і процедура розроблення та впровадження нового законодавства, а також традиційна консервативність освіти загалом, дає підстави зробити висновок про неможливість отримання найближчим часом позитивних результатів реформування системи освіти без аналізу й усунення негативного впливу зазначених факторів.

Системний аналіз кризового стану системи освіти провідних країн світу визначає вироблення стратегії розвитку освіти як перспективну мету, а реорганізацію управління системою освіти - як першочерговий захід її реформування. При цьому систему освіти загалом доцільно розглядати з позиції загальної теорії функціональних систем. Слід також визначити, що основою функціонування системи освіти є планування і прогнозування освітньої діяльності відповідно до принципів програмного (планового) підходу та забезпечення процесу прийняття рішення.

Для подолання кризового стану перш за все необхідно виро-